

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМDOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-1\(30\)-87-98](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-1(30)-87-98)

УДК 004.738.5:330.3

JEL Classification: O33; L86; O35

Олександр Вікторович Стасюк

аспірант кафедри менеджменту та адміністрування

Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)

E-mail: Oleksandrstasyuk17@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-5964-8391>**ЗМІСТ ТА ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ЦИФРОВІЗАЦІЇ
У ФУНКЦІОНУВАННІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ**

Анотація. У статті досліджено зміст та сутність цифровізації як багатомірного соціально-економічного процесу, що трансформує базові механізми функціонування сучасного суспільства. Визначено ключові технологічні, економічні, соціальні, політичні та інституційні, культурні передумови виникнення цифровізації. Проаналізовано її вплив на окремі сфери: державне управління, економіку, освіту, охорону здоров'я та соціальну сферу. Доведено, що цифровізація реалізується як цілісний процес, що виявляється по-різному на макро-, мезо- та мікрорівнях. Досліджено, що на макрорівні трансформація формує нові орієнтири державної політики, впливає на конкурентоспроможність національної економіки та визначає вектор міжнародної інтеграції; на мезорівні – змінює внутрішні структури організацій, бізнес-моделі, управлінські підходи, а також механізми взаємодії між секторами; на мікрорівні – трансформує спосіб життя людини, її цифрові навички, інформаційні звички, соціальні ролі та можливості самореалізації. Виокремлено ключові тенденції та аналітичні орієнтири, що визначають сутність і напрям трансформаційних змін: цифровізація як міжгалузевий драйвер трансформацій; переорієнтація на ефективність і потреби кінцевого користувача; інтеграція передових технологій; посилення соціального виміру цифровізації; ключова роль держави як активного суб'єкта трансформації.

Ключові слова: цифровізація; цифрова трансформація; соціально-економічна система; освіта; заклади вищої освіти; цифрове суспільство; електронне урядування; цифрова економіка; цифрова нерівність; інформаційно-комунікаційні технології.

Рис.: 2. Табл.: 2. Бібл.: 24.

Постановка проблеми. У XXI столітті цифровізація постає як один із ключових чинників трансформації суспільства, охоплюючи практично всі сфери життєдіяльності – економіку, державне управління, освіту, охорону здоров'я, культуру тощо. Вона детермінує нові моделі організації виробничих процесів, споживчої поведінки та взаємодії між інституціями та громадянами, водночас стаючи критично важливою для забезпечення конкурентоспроможності держав у глобальному середовищі. У цьому контексті Україна активно впроваджує цифрові технології в публічне управління й економіку, що знаходить вияв у реалізації національних проектів цифрової трансформації.

Однак цифровізація є не лише технічним оновленням, а комплексним соціально-економічним процесом, що має глибокі інституційні, технологічні та культурні передумови. Її розгортання супроводжується як позитивними ефектами – підвищенням ефективності, прозорості та доступності послуг, так і викликами, серед яких цифрова нерівність, недостатній рівень цифрових компетентностей у значної частини населення, незбалансованість інфраструктурного розвитку та загрози кібербезпеці.

Враховуючи вищезазначене, актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю комплексного теоретико-методологічного аналізу цифровізації як явища, що радикально змінює функціонування сучасних соціально-економічних систем.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій літературі цифровізація розглядається як один із найактуальніших процесів трансформації соціально-економічних систем, що зумовлено як технологічними інноваціями, так і нагальною потребою адаптації до умов глобальної конкуренції, інформатизації та цифрової економіки. Аналіз останніх досліджень демонструє міждисциплінарний характер цієї теми, а також високу концентрацію уваги на передумовах, викликах і перспективних напрямках цифрової трансформації.

Значний внесок у формування теоретичних засад цифровізації зробила І. В. Якушко [24], яка підкреслює, що цифрова трансформація є невідворотним процесом, викликаним еволюційним розвитком інформаційно-комунікаційних технологій. У її дослідженні акцент зроблено на визначенні чинників, що формують сприятливе середовище для цифровізації, зокрема на інституційних та інфраструктурних передумовах.

Цифровізація мікроекономічних систем, зокрема у сфері ритейлу, стала об'єктом дослідження Г. Л. Чміль [23]. Авторка наголошує на ролі технологій Big Data, хмарних рішень, RFID-технологій та Інтернету речей у трансформації бізнес-процесів, управління товаропотоками та енергоспоживанням. Особливої уваги надано зміні кваліфікаційних вимог до персоналу та необхідності формування цифрових компетентностей.

Питання цифровізації на рівні регіональних економічних систем розглянуто в дисертаційному дослідженні А. Г. Самойлович [19], яка обґрунтовує потребу у створенні ефективного організаційно-економічного механізму цифровізації з урахуванням інституційних, територіальних та безпекових особливостей. Автор вказує на важливість цифрової трансформації в умовах воєнної економіки та під час післявоєнного відновлення.

Фундаментальні аспекти цифрової економіки аналізуються у публікації В. В. Козлова та Т. В. Томашевської [10], де охарактеризовано не лише потенціал цифрових технологій для трансформації економічної системи, а й пов'язані із цим ризики, зокрема кіберзагрози, втрату контролю над інформаційними потоками, зростання вразливості державних структур. Дослідники наголошують на потребі комплексної цифрової стратегії держави.

Соціально-економічні передумови цифрової трансформації розкрито в роботі А. Голобородько [3], де представлено еволюційний і революційний підходи до цифрових змін та виокремлено ключові чинники розвитку цифрової економіки: цифрові фінанси, кібербезпека, соціальні мережі, мобільність даних.

Поглиблений аналіз цифровізації соціальної сфери представлено в дослідженні А. Жаворонка та І. Лопашук [7]. Автори досліджують вплив цифрових платформ, зокрема «Єдопомога», на автоматизацію соціальних послуг та підвищення економічної безпеки держави, при цьому зазначаючи ризики недостатньої інституційної готовності.

Аспекти цифрової трансформації аграрного бізнесу висвітлено у статті В. І. Кифяк [9], де уточнено поняття «цифровізація агробізнесу», розкрито переваги та недоліки її впровадження, а також систематизовано бар'єри цифрової адаптації у сільському господарстві.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Особливу увагу взаємозв'язку між цифровізацією та соціальним розвитком приділено у роботі А. Гриценка та Т. Бурлай [4]. Автори акцентують на загрозі цифрової нерівності, впливу нових технологій на соціальну справедливість та необхідності адаптації державної політики до викликів цифрової епохи.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Узагальнюючи, слід зазначити, що наукова думка щодо цифровізації дедалі більше охоплює не лише технологічний, а й гуманітарно-соціальний вимір, наголошуючи на потребі етичного регулювання, кіберзахисту, інклюзивності та формування цифрового громадянства. Зростає усвідомлення того, що цифровізація – це не просто інструмент, а новий формат організації суспільних відносин, що потребує комплексного міжгалузевого аналізу. Саме тому, враховуючи наявні публікації, питання деталізації змісту поняття «цифровізація» та виявлення його ключових передумов виникнення в контексті забезпечення сталого функціонування соціально-економічних систем потребує подальшого вивчення та систематизації.

Метою статті є уточнення змісту поняття «цифровізація» та виявлення її ключових передумов виникнення в контексті забезпечення сталого функціонування соціально-економічних систем.

Виклад основного матеріалу. З огляду на динамічність цифрових трансформацій, надзвичайно важливим є чітке розуміння сутності цифровізації, її відмінності від суміжних процесів та виявлення ключових напрямів її впровадження.

Цифровізація (англ. *digitalization*) – це процес системного впровадження цифрових технологій у різні сфери економічного, соціального та культурного життя з метою оптимізації процесів, підвищення ефективності управління, забезпечення доступності послуг і створення нових моделей взаємодії в суспільстві.

У науковому дискурсі цифровізація розглядається як наступний етап після інформатизації: якщо остання акцентує увагу на накопиченні й доступі до інформаційних ресурсів, то цифровізація передбачає трансформацію самої природи соціальних і економічних процесів шляхом використання великих даних (*big data*), хмарних обчислень (*cloud computing*), штучного інтелекту (*AI*), Інтернету речей (*IoT*), блокчейн-технологій та інших інновацій.

Для коректного теоретичного аналізу доцільно провести розмежування між низкою термінів, що часто використовуються як синонімічні: інформатизація, автоматизація, цифровізація, цифрова трансформація (рис. 1).

Таким чином, ці поняття не є тотожними, а становлять послідовні етапи або рівні розвитку цифрового середовища, від підготовки умов до докорінного перетворення систем і взаємодій:

- інформатизація є початковим етапом, що створює умови для впровадження інформаційних ресурсів у різні сфери діяльності; формує основу для подальших змін;
- автоматизація виступає як технічний засіб оптимізації окремих процесів шляхом зменшення участі людини, зосереджуючись переважно на підвищенні ефективності в межах конкретних функцій;

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

- цифровізація є більш всеосяжним процесом, що охоплює не лише технічне переоснащення, а й зміну нормативного, соціального та організаційного середовища в напрямі цифрових взаємодій;

- цифрова трансформація є найглибшою стадією розвитку, що передбачає системні зміни на рівні управлінських підходів, організаційної культури та навіть ціннісних орієнтирів суспільства.

Рис. 1. Ієрархія понять у процесі цифрових змін

Джерело: систематизовано автором на основі [1;2;5;6].

Цифровізація охоплює широкий спектр суспільних сфер і галузей, кожна з яких зазнає специфічної трансформації, зумовленої впровадженням цифрових технологій (табл. 1).

Таблиця 1

Основні напрями цифровізації

Напрямок цифровізації	Характеристика
1	2
Економіка	Відбувається стрімкий розвиток електронної комерції, цифрових платформ і сервісів, логістичних систем, автоматизації бізнес-процесів, а також активне впровадження фінансових технологій (FinTech) і технології блокчейн.
Державне управління	Цифрова трансформація включає створення електронних адміністративних послуг (e-government), запровадження цифрових реєстрів, електронного документообігу, систем онлайн-голосування та відкритих даних.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ*Закінчення таблиці 1*

1	2
Освіта	Розвиваються цифрові освітні платформи, дистанційне навчання, інтерактивні інструменти, електронні щоденники, а також системи адаптивного навчання у закладах вищої освіти, що враховують індивідуальні потреби здобувачів.
Охорона здоров'я	Впроваджуються телемедицина, електронні медичні картки, чат-боти для медичних консультацій, а також мобільні застосунки для діагностики та моніторингу стану здоров'я пацієнтів.
Соціальна сфера	Цифровізація сприяє забезпеченню цифрової ідентифікації громадян, доступу до соціальних послуг онлайн, а також розвитку цифрової інклюзії для вразливих груп населення – людей з інвалідністю, осіб похилого віку, внутрішньо переміщених осіб тощо.

Джерело: побудовано автором на основі [4; 7; 8; 12; 13; 17; 18; 20; 21].

Аналіз процесів цифровізації в різних секторах суспільства засвідчує її багатомірний, системний та динамічний характер. Це дозволяє виокремити ключові тенденції та аналітичні орієнтири, що визначають сутність і напрям трансформаційних змін:

1. *Цифровізація як міжгалузевий драйвер трансформацій.* Вона проникає в усі ключові сфери суспільного життя, радикально змінюючи традиційні моделі функціонування, взаємодії та прийняття рішень.

2. *Переорієнтація на ефективність і потреби кінцевого користувача.* У всіх галузях спостерігається послідовне переосмислення процесів з фокусом на громадянина: підвищується доступність, прозорість та персоналізованість сервісів, що сприяє зростанню довіри до цифрових рішень.

3. *Інтеграція передових технологій.* Широке впровадження штучного інтелекту, блокчейну, хмарних обчислень, великих даних та мобільних застосунків відкриває нові горизонти для автоматизації, аналітики, обміну інформацією та прийняття рішень у режимі реального часу.

4. *Посилення соціального виміру цифровізації.* Акцент на цифрову інклюзію відображає прагнення до справедливого доступу до цифрових ресурсів для всіх груп населення, зокрема соціально вразливих, що сприяє зміцненню соціальної згуртованості та рівності можливостей.

5. *Ключова роль держави як активного суб'єкта трансформації.* Держава виконує не лише регуляторну функцію, а й ініціює цифрові зміни шляхом інвестування в інфраструктуру, формування нормативно-правового середовища та розгортання електронних публічних послуг.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що цифровізація перестає бути лише інструментом технічної модернізації – вона набуває стратегічного значення як основа для глибокої інституційної перебудови, активізації інноваційних процесів та підвищення якості життя населення.

Цифровізація не обмежується змінами окремих інструментів чи процедур – вона трансформує саму структуру суспільних відносин. Формується нове цифрове суспільство, у якому інформація, цифрові навички та доступ до цифрової

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

інфраструктури виступають новими формами соціального капіталу. У цьому контексті змінюються моделі комунікації, зайнятості, освіти, виробництва та споживання, а також переосмислюються базові уявлення про приватність, етичність і безпеку в цифровому середовищі.

Цифрова трансформація має багаторівневий характер (рис. 2).

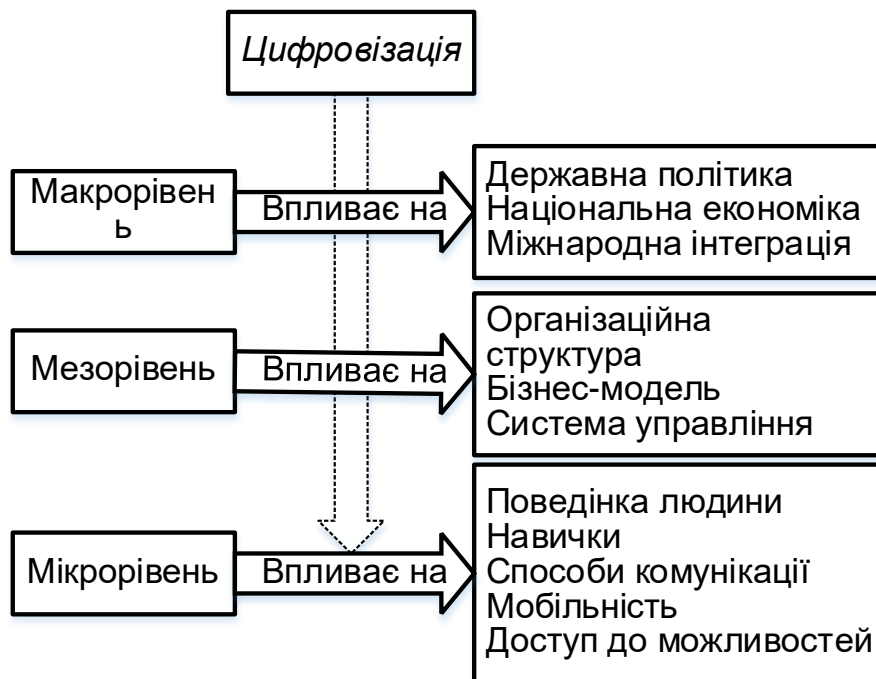

Рис. 2. Цифрова трансформація як багаторівневий процес

Джерело: систематизовано автором на основі [14-16; 22]

Цифрова трансформація охоплює всі рівні функціонування суспільства – від загальнонаціональних стратегій до повсякденної діяльності окремої особи. Вона реалізується як цілісний процес, що виявляється по-різному на макро-, мезо- та мікрорівнях. На макрорівні трансформація формує нові орієнтири державної політики, впливає на конкурентоспроможність національної економіки та визначає вектор міжнародної інтеграції. На мезорівні – змінює внутрішні структури організацій, бізнес-моделі, управлінські підходи, а також механізми взаємодії між секторами. На мікрорівні – трансформує спосіб життя людини, її цифрові навички, інформаційні звички, соціальні ролі та можливості самореалізації.

Таким чином, цифрова трансформація постає як багаторівневий процес, що одночасно формує нову архітектуру управління, економіки та соціальних відносин.

Цифровізація не виникла як раптовий прорив – вона є результатом довготривалого еволюційного процесу, що ґрунтується на сукупності взаємопов'язаних технологічних, економічних, соціальних, політичних і культурних чинників. Її поява стала можливою завдяки консолідації кількох ключових передумов, які сформували ґрунт для переходу до цифрового суспільства (табл. 2).

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Таблиця 2

Передумови виникнення цифровізації

Передумови	Характеристика
Технологічні	<ul style="list-style-type: none"> - розвиток високошвидкісного інтернету та мобільного зв'язку (4G, 5G), що забезпечив постійне з'єднання в реальному часі; - поява та доступність хмарних обчислень, що дозволяють зберігати та обробляти великі обсяги даних без потреби у складній локальній інфраструктурі; - масове поширення цифрових пристроїв – смартфонів, планшетів, комп'ютерів, смартгодинників, сенсорних пристроїв; - розробка алгоритмів штучного інтелекту та аналітики великих даних, що дозволяють прогнозувати поведінку, автоматизувати процеси та приймати рішення на основі даних; - формування Інтернету речей (IoT), який забезпечує інтеграцію об'єктів фізичного світу в цифрове середовище.
Економічні	<ul style="list-style-type: none"> - потреба в оптимізації витрат та прискоренні бізнес-процесів сприяла впровадженню автоматизованих цифрових систем; - глобалізація ринків та конкуренція змусили компанії шукати інноваційні моделі ведення бізнесу, орієнтовані на цифрові інструменти; - зростання економіки знань і цифрових активів як нового виду капіталу; - формування нових бізнес-моделей, що базуються на цифровій взаємодії.
Соціальні	<ul style="list-style-type: none"> - зростання цифрової грамотності населення, особливо серед молоді; - урбанізація та зростання потреб у зручних міських цифрових сервісах (транспорт, безпека, ЖКГ); - підвищення очікувань громадян до якості державних послуг, прозорості та швидкості обслуговування; - вплив цифрових комунікацій на соціальні практики: розвиток соціальних мереж, цифрових спільнот тощо.
Політичні та інституційні	<ul style="list-style-type: none"> - ухвалення державних стратегій цифрової трансформації; - розвиток е-урядування для підвищення прозорості, підзвітності й ефективності публічного управління; - підтримка інноваційного підприємництва через стартап-інкубатори, цифрові кластери та пільгове оподаткування ІТ-сектору; - реформа освітньої системи, спрямована на формування цифрових компетентностей та розвиток STEM-освіти.
Культурні	<ul style="list-style-type: none"> - переорієнтація на швидкість, мобільність і гнучкість як основні цінності нового часу; - формування цифрової культури, що визнає цінність віртуального середовища як простору реальної взаємодії; - підвищення значення індивідуалізації та персоналізованого доступу до послуг.

Джерело: систематизовано авторами на основі [3; 10; 23; 24].

Ці передумови відображають не лише технологічний прогрес, а й глибші трансформації в суспільстві, які змінили уявлення про знання, взаємодію, управління та спосіб життя загалом. Вони перебувають у тісній взаємодії, посилюючи ефекти цифровізації та створюючи нові можливості для її поширення на всі сфери людської діяльності – від економіки й освіти до культури та державного управління.

Таким чином, цифровізація виникла на перетині технічного прогресу, економічної потреби в ефективності, соціального запиту на зручність, політичної волі до модернізації та культурної трансформації. Її передумови мають багаторівневий і

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

взаємозалежний характер, що зумовлює не лише складність процесу цифрових трансформацій, але й необхідність комплексного підходу до їх вивчення, осмислення й впровадження.

Висновки і пропозиції. Цифровізація набуває стратегічного значення як інструмент підвищення державної спроможності, адаптації до кризових викликів і поступової інтеграції в європейський цифровий простір. Цифрові ініціативи демонструють високий потенціал цифрових технологій для модернізації публічного управління, освіти, охорони здоров'я та соціального захисту.

У межах дослідження також виокремлено провідні тенденції цифрового розвитку, що визначають вектор трансформацій у XXI столітті: забезпечення цифрового суверенітету, поширення штучного інтелекту, розбудова цифрової інфраструктури, посилення кібербезпеки, розвиток цифрової інклюзії та впровадження екологічно орієнтованих цифрових технологій (Green IT).

Таким чином, цифровізація постає як системоутворювальний чинник сучасного соціально-економічного розвитку. Її ефективне впровадження потребує стратегічного бачення, інвестицій у цифрову інфраструктуру, підвищення цифрових компетентностей населення, удосконалення нормативно-правового регулювання та міжгалузевої взаємодії. Комплексний, скоординований підхід дасть змогу використати потенціал цифровізації для забезпечення інноваційного зростання, соціальної згуртованості та глобальної конкурентоспроможності держави.

Список використаних джерел

1. Development of digital infrastructure and blockchain in Ukraine / N. Ushenko, V. Metelytsia, I. Lytovchenko, M. Yermolaieva, V. Sharmanska, I. Klopov // Науковий вісник НГУ. – 2023. – № 6. – С. 162-168.
2. Вдовиченко Л. Ю. Глобальний тренд розвитку шерингової економіки в Україні [Електронний ресурс] / Л. Ю. Вдовиченко // Інвестиції: практика та досвід. – 2025. – № 3. – С. 66-71. – Режим доступу: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/download/5624/5680/12681>.
3. Голобородько А. Соціально-економічні передумови та чинники розвитку цифрових трансформацій економіки / А. Голобородько // Вісник Хмельницького національного університету. – 2022. – № 308(4). – С. 125-130. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-308-4-19>.
4. Гриценко А. Вплив цифровізації на соціальний розвиток [Електронний ресурс] / А. Гриценко, Т. // Економічна теорія. – 2020. – № 3. – С. 24-51. – Режим доступу: https://etet.org.ua/docs/ET_20_3_24_uk.pdf.
5. Давиденко Г. Цифрова інклюзія та доступність: соціальна діджиталізація : монографія / Г. Давиденко. – Вінниця : ТВОРИ, 2023. – 240 с.
6. Єфремова К. В. Роль цифрових інфраструктур у забезпеченні цифрового суверенітету / К. В. Єфремова // Базові аспекти цифровізації та їх правове забезпечення : монографія / К. В. Єфремова [та ін.] ; ред. К. В. Єфремова ; НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України. – Харків, 2021. – Розд. 1. – С. 7–36.
7. Жаворонок А. Цифровізація соціальної сфери в контексті забезпечення економічної безпеки держави / А. Жаворонок, І. Лопашук // Економічний простір. – 2024. – № 189. – С. 253-258. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/189-45>.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

8. Квітка С. Цифрова трансформація системи охорони здоров'я: фактори впливу на якість життя населення / С. Квітка, М. Миргородська // Аспекти публічного управління. – 2024. – № 12(1). – С. 14-21. DOI: <https://doi.org/10.15421/152402>.
9. Кифяк В. І. Теоретико-прикладні аспекти цифровізації сфери агробізнесу [Електронний ресурс] / В. І. Кифяк // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2024. – № 2(38). – С. 79-92. – Режим доступу: https://ir.stu.cn.ua/bitstream/handle/123456789/31188/6%20%D0%9A%D0%B8%D1%84%D1%8F%D0%BA_compressed.pdf.
10. Козлов В. В. Цифрова економіка: передумови, загрози та перспективи [Електронний ресурс] / В. В. Козлов, Т. В. Томашевська // Статистика України. – 2021. – № 2. – С. 58-66. – Режим доступу: <https://su-journal.com.ua/index.php/journal/article/download/334/310>.
11. Краус Н. М. Екосистема гіг-економіки та підприємницького університету: еволюційна синергетика «вірусу інновацій» та «цифрового стрибка» [Електронний ресурс] / Н. М. Краус, К. М. Краус, О. В. Манжура // Ефективна економіка. – 2020. – № 2. – Режим доступу: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/2_2020/5.pdf.
12. Крулевський А. В. Тенденції та перспективи цифровізації публічного управління в Україні / А. В. Крулевський // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – 2024. – № 5-6. – С. 99-106.
13. Ляпін К. Перспективи електронного урядування в сучасних містах / К. Ляпін // Молодий вчений. – 2023. – № 7 (119). – С. 71-73. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-7-119-13>.
14. Марченко О. Ю. Зелена та цифрова трансформації економіки України: пріоритети післявоєнного відновлення [Електронний ресурс] / О. Ю. Марченко, О. Ю. Грабін // Економіка та суспільство. – 2024. – Вип. 59. – Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/4429/4366>.
15. Матвіїшин Є.Г. Розвиток гіг-економіки в умовах цифровізації. *Theoretical and empirical scientific research: concept and trends: Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with Proceedings of the III International Scientific and Practical Conference (Vol. 1), Oxford, December 10, 2021.* Oxford-Vinnitsia: P.C. Publishing House & European Scientific Platform, 2021. С. 15-16.
16. Милосердна І. М. Цифровий суверенітет держави: наукова риторика та реальні зміни [Електронний ресурс] / І. М. Милосердна // *Політикус*. – 2024. – № 6. – С. 154-160. – Режим доступу: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/21794/1/25.pdf>.
17. Пічкурова З. Розвиток цифрової економіки України в умовах воєнного стану / З. Пічкурова // *Економіка та суспільство*. – 2023. – № 58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-73>.
18. Попело О. Роль цифрових технологій у розвитку логістичної системи торговельного підприємства / О. Попело, О. Свириденко // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2025. – № 1(41). – С. 146–158. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-1\(41\)-146-158](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-1(41)-146-158).
19. Самойлович, А. Г. Організаційно-економічне забезпечення цифровізації регіональних економічних систем : дис. ... д-ра філософії : 073 Менеджмент / А. Г. Самойлович. – Чернівці, 2023. – 302 с.
20. Сафонов Ю. М. Цифровізація медичної галузі як інструмент забезпечення якості надання медичних послуг / Ю. М. Сафонов, О. П. Коротун // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2024. – Вип. 51. – С. 96-103.
21. Тардаскіна Т. Сучасний цифровий інструмент для закладів вищої освіти в умовах розвитку EdTech / Т., Тардаскіна, А. Рекліцька // Економіка та суспільство. – 2023. – № 55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-51>.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

22. Цифрова трансформація освіти і науки [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/tag/tsifrova-transformatsiya-osviti-i-nauki?&type=posts&tag=tsifrova-transformatsiya-osviti-i-nauki>.

23. Чміль Г. Л. Передумови розвитку цифрової трансформації мікроекономічних систем ритейлу [Електронний ресурс] / Г. Л. Чміль // Вісник Хмельницького національного університету. – 2020. – № 4, Том 3. – С. 48-55. – Режим доступу: <https://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/11/2020-4t3-10.pdf>.

24. Якушко І. В. Передумови виникнення цифрової трансформації та фактори її розвитку в економічних системах / І. В. Якушко // *Проблеми сучасних трансформацій*. – 2022. – № 3. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-3-03-05>.

References

1. Ushenko, N., Metelytsia, V., Lytovchenko, I., Yermolaieva, M., Sharmanska, V., Klopov, I. (2023). Development of digital infrastructure and blockchain in Ukraine. *Naukovyy visnyk NHU – Scientific Bulletin of NGU*, (6), 162-168.

2. Vdovychenko, L. Yu. (2025). Hlobalnyi trend rozvytku sherynhovoi ekonomiky v Ukraini [Global trend of development of sharing economy in Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, (3), 66-71. <https://www.nayka.com.ua/index.php/invest-plan/article/download/5624/5680/12681>

3. Holoborodko, A. (2022). Sotsialno-ekonomichni peredumovy ta chynnyky rozvytku tsyfro-vykh transformatsii ekonomiky [Socio-economic prerequisites and factors of development of digital transformations of the economy]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu – Bulletin of Khmelnytsky National University*, (308(4)), 125-130. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-308-4-19>.

4. Hrytsenko, A. (2020). Vplyv tsyfrovizatsii na sotsialnyi rozvytok [The impact of digitalization on social development]. *Ekonomichna teoriia – Economic theory*, (3), 24-51. https://etet.org.ua/docs/ET_20_3_24_uk.pdf.

5. Davydenko, H. (2023). *Tsyfrova inkluziia ta dostupnist: sotsialna didzhytalizatsiia [Digital inclusion and accessibility: social digitalization]*. TVORY.

6. Yefremova, K. V. (2021). Rol tsyfrovikh infrastruktur u zabezpechenni tsyfrovoho suverenitetu [The role of digital infrastructures in ensuring digital sovereignty]. In K. V. Yefremova, *Bazovi aspekty tsyfrovizatsii ta yikh pravove zabezpechennia – Basic aspects of digitalization and their legal support*. NDI prav. zabezp. innovats. rozvyt-ku NAPrN Ukrainy (pp. 7–36).

7. Zhavoronok, A., Lopashchuk, I. (2024). Tsyfrovizatsiia sotsialnoi sfery v konteksti zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky derzhavy [Digitalization of the social sphere in the context of ensuring the economic security of the state]. *Ekonomichniy prostir – Economic Space*, (189), 253-258. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/189-45>.

8. Kvitka, S., Myrhorodska, M. (2024). Tsyfrova transformatsiia systemy okhorony zdorovia: faktory vplyvu na yakist zhyttia naselennia [Digital transformation of the health system: factors influencing the quality of life of the population]. *Aspekty publichnoho upravlinnia – Aspects of public governance*, (12(1)), 14-21. <https://doi.org/10.15421/152402>.

9. Kyfiak, V. I. (2024). Teoretyko-prykladni aspekty tsyfrovizatsii sfery ahrobiznesu [Theoretical and applied aspects of digitalization of the agribusiness sphere]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia – Problems and prospects of economy and management*, (2(38)), 79-92. https://ir.stu.cn.ua/bitstream/handle/123456789/31188/6%20%D0%9A%D0%B8%D1%84%D1%8F%D0%BA_compressed.pdf.

10. Kozlov, V. V., Tomashevska, T. V. (2021). Tsyfrova ekonomika: peredumovy, zahrozy ta perspektyvy [Digital economy: prerequisites, threats and prospects]. *Statystyka Ukrainy – Statistics of Ukraine*, (2), 58-66. <https://su-journal.com.ua/index.php/journal/article/download/334/310>.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

11. Kraus, N. M., Kraus, K. M., Manzhura, O. V. (2020). Ekosystema hih-ekonomiky ta pidpriemnytskoho universytetu: evoliu-tsiina synerhetyka «virusu innovatsii» ta «tsyfrovoho strybka» [The ecosystem of the gig economy and the entrepreneurial university: evolutionary synergy of the “virus of innovation” and the “digital leap”]. *Efektivna ekonomika – Effective economy*, (2). http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2020/5.pdf.
12. Krulevskiy, A. V. (2024). Tendentsii ta perspektyvy tsyfrovizatsii publichnoho upravlinnia v Ukraini [Trends and prospects of digitalization of public administration in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu – Scientific Bulletin of the Odessa National Economic University*, (5-6), 99-106.
13. Liapin, K. (2023). Perspektivy elektronnoho uriaduvannia v suchasnykh mistakh [Prospects for electronic governance in modern cities]. *Molodyi vchenyi – Young Scientist*, (7(119)), 71-73. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-7-119-13>.
14. Marchenko, O. Yu., Hrabyn, O. Yu. (2024). Zelena ta tsyfrova transformatsii ekonomiky Ukrainy: priorityety pislivoiennoho vidnovlennia [Green and digital transformation of the economy of Ukraine: priorities of post-war recovery]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, 59. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/4429/4366>.
15. Matviishyn, Ye. H. (2021). Rozvytok gig-ekonomiky v umovakh tsyfrovizatsii [Development of the gig economy in the context of digitalization]. *Theoretical and empirical scientific research: concept and trends: Collection of scientific papers «ΛΟΗΟΣ» with Proceedings of the III International Scientific and Practical Conference (Vol. 1, pp. 15-16)*. Oxford-Vinnytsia: P.C. Publishing House & European Scientific Platform.
16. Myloserdna, I. M. (2024). Tsyfrovyi suverenitet derzhavy: naukova rytoryka ta realni zminy [Digital sovereignty of the state: scientific rhetoric and real changes]. *Politykus – Politikus*, (6), 154-160. <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/21794/1/25.pdf>.
17. Pichkurova, Z. (2023). Rozvytok tsyfrovoi ekonomiky Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Development of the digital economy of Ukraine under martial law]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, (58). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-73>.
18. Popelo, O., Svyrydenko, O. (2025). Rol tsyfrovyykh tekhnolohii u rozvytku lohystychnoi systemy torhovelnoho pidpriemstva [The role of digital technologies in the development of the logistics system of a commercial enterprise]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia – Problems and prospects of economy and management*, (1(41)), 146–158. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-1\(41\)-146-158](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-1(41)-146-158).
19. Samoilovych, A. H. (2023). *Orhanizatsiino-ekonomichne zabezpechennia tsyfrovizatsii rehionalnykh ekonomichnykh system [Organizational and economic support for the digitalization of regional economic systems]* [Doctor dissertation].
20. Safonov, Yu.M., Korotun, O. P. (2024). Tsyfrovizatsiia medychnoi haluzi yak instrument zabezpechennia yakosti nadannia medychnykh posluh [Digitalization of the medical industry as a tool for ensuring the quality of medical services]. *Naukovyi visnyk Uzhhorods-koho natsionalnoho universytetu – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, 51, 96-103.
21. Tardaskina, T., Reklitska, A. (2023). Suchasnyi tsyfrovyi instrument dlia zakladiv vyshchoi osvity v umovakh rozvytku EdTech [Modern digital tool for higher education institutions in the conditions of EdTech development]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, (55). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-51>.
22. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (n.d.). *Tsyfrova transformatsiia osvity i nauky [Digital Transformation of Education and Science]*. <https://mon.gov.ua/tag/tsifrova-transformatsiya-osviti-i-nauki>.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

23. Chmil, H. L. (2020). Peredumovy rozvytku tsyfrovoy transformatsii mikroekonomichnykh system ryteilu [Prerequisites for the emergence of digital transformation and factors of its development in economic systems]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu – Problems of modern transformations*, 3(4), 48-55. <https://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/11/2020-4t3-10.pdf>.

24. Yakushko, I. V. (2022). Peredumovy vynyknennia tsyfrovoy transformatsii ta faktory yii rozvytku v ekonomichnykh systemakh [Prerequisites for the emergence of digital transformation and factors of its development in economic systems]. *Problemy suchasnykh transformatsii – Problems of modern transformations*, (3). <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-3-03-05>.

Отримано 14.07.2025

UDC 004.738.5:330.3

JEL Classification: O33; L86; O35

Oleksandr Stasiuk

PhD Student, Department of Management and Administration,
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: Oleksandrstasiuk17@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-5964-8391>

CONTENT AND PRECONDITIONS OF THE EMERGENCE OF DIGITALIZATION IN THE FUNCTIONING OF SOCIO-ECONOMIC SYSTEMS

Abstract. *The article examines the content and essence of digitalization as a multidimensional socio-economic process that transforms the basic mechanisms of functioning of modern society. The key technological, economic, social, political and institutional, cultural prerequisites for the emergence of digitalization are identified. Its impact on individual areas is analyzed: public administration, economy, education, healthcare and the social sphere. It is proven that digitalization is implemented as a holistic process that manifests itself differently at the macro-, meso- and micro-levels. It is studied that at the macro-level, transformation forms new guidelines for state policy, affects the competitiveness of the national economy and determines the vector of international integration; at the meso-level, it changes the internal structures of organizations, business models, management approaches, as well as mechanisms of interaction between sectors; at the micro level – transforms a person's lifestyle, their digital skills, information habits, social roles and opportunities for self-realization. Key trends and analytical guidelines that determine the essence and direction of transformational changes are identified: digitalization as an inter-sectoral driver of transformations; reorientation to the efficiency and needs of the end user; integration of advanced technologies; strengthening the social dimension of digitalization; the key role of the state as an active subject of transformation. It is proven that digitalization appears as a system-forming factor of modern socio-economic development, and its effective implementation requires a strategic vision, investments in digital infrastructure, increasing the digital competences of the population, improving regulatory and legal regulation and inter-sectoral interaction. It is substantiated that a comprehensive, coordinated approach will make it possible to use the potential of digitalization to ensure innovative growth, social cohesion and global competitiveness of the state. Therefore, digitalization is gaining strategic importance as a tool for increasing state capacity, adapting to crisis challenges, and gradually integrating into the European digital space; digital initiatives demonstrate the high potential of digital technologies for modernizing public administration, education, healthcare, and social protection.*

Keywords: *digitalization, digital transformation, socio-economic system, education, higher education institutions, digital society, e-government, digital economy, digital inequality, information and communication technologies.*

Fig.: 2. Table: 2. References: 24.

Бібліографічний опис для цитування:

Стасюк О. В. Зміст та передумови виникнення цифровізації у функціонуванні соціально-економічних систем. *Науковий вісник Полісся*. 2025. № 1(30). С. 87-98. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-1\(30\)-87-98](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-1(30)-87-98).